

Mål C-450/19**Begäran om förhandsavgörande****Datum för ingivande:**

13 juni 2019

Domstol som begär förhandsavgörande:

Korkein hallinto-oikeus (Högsta förvaltningsdomstolen, Finland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

10 juni 2019

Klagande:

Konkurrens- och konsumentverket

**INTERMISTISKT BESLUT AV KORKEIN HALLINTO-OIKEUS
(HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLEN)****Datum för beslutet**

den 10 juni 2019

... [utelämnas]

Saken

Begäran om förhandsavgörande till Europeiska unionens domstol enligt artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF)

Klagande

Konkurrens- och konsumentverket

Överklagat beslut

Marknadsdomstolens beslut av den 30 mars 2016 ... [utelämnas]

Frågeställning

1. I konkurrensärendet som är anhängigt vid Högsta förvaltningsdomstolen ska det avgöras huruvida Konkurrens- och konsumentverket har lämnat in en ansökan om

påförande av konkurrensskadeavgift till Marknadsdomstolen inom den föreskrivna tidsfristen. Avgörande för bedömningen i målet är fram till vilken tidpunkt det kan fastställas att konkurrenternas sammanhängande överträdelse mot konkurrensreglerna pågick.

2. Det finns flera omständigheter som påverkar bedömningen av varaktigheten av överträdelsen av konkurrensreglerna i målet som Högsta förvaltningsdomstolen ska avgöra. Konkurrens- och konsumentverket har under handläggningen av ärendet åberopat fyra olika tidpunkter, fram till vilka överträdelsen åtminstone kan anses ha varit. Förevarande begäran om förhandsavgörande handlar om fram till vilken tidpunkt en överträdelses ekonomiska verkningar och varaktighet kan antas fortgå i en situation där den ena av två deltagare i en kartell har ingått ett entreprenadavtal i överensstämmelse med det samordnade förfarandet i kartellen med en aktör som inte är delaktig i kartellen, och där arbetena färdigställdes cirka två och ett halvt år efter att entreprenadavtalet ingåtts och betalningar på grundval av detta avtal fortfarande gjordes efter att arbetena färdigställdes. De aktuella arbetena avser en 400 kV högspänningsledning i norra Finland mellan Keminmaa och Petäjäkoski där en av parterna i kartellen, Eltel Networks Oy tilldelades kontraktet efter anbudsinfordran. Den för målet relevanta tolkningsfrågan nedan avser systemet för konkurrens enligt artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF). I denna begäran om förhandsavgörande behandlas inte [Orig. s. 2] den konkurrensrättsliga bedömningen av bevisfrågor i samband med upphandlingskontrakten.

Saken i målet och relevanta faktiska omständigheter

3. *Konsument- och konkurrensverket* har i en ansökan om påförande av konkurrensskadeavgift till Marknadsdomstolen den 31 oktober 2014 yrkat att den ska förplikta Eltel Networks Oy och Eltel Group Oy (nedan gemensamt kallade Eltel) att under solidariskt ansvar betala en konkurrensskadeavgift på 35 000 000 euro.
4. Enligt myndighetens ansökan om påförande av konkurrensskadeavgift har Eltel Networks Oy och Eltel Group Oy begått en överträdelse av 4 § i lagen om konkurrensbegränsningar 480/1992¹ liksom artikel 101 FEUF genom att ha ingått avtal om priser, vinstmarginaler och uppdelning av projekterings- och byggarbeten avseende högspänningsledningar för elöverföring i Finland. Konkurrenternas sammanhängande överträdelse av konkurrensreglerna förverkligades enligt ansökan om konkurrensskadeavgift genom flera möten mellan representanter för de konkurrerande bolagen, under vilka uppskattningar av framtida kontrakt för högspänningsledningar sammanställdes i tabellform, och under vilka dessa kontrakts priser, vinstmarginaler liksom med avseende på vissa arbeten även frågan om vilken av de båda konkurrenterna som skulle utföra arbetet behandlades och tidvis även utvecklades gemensamt. Enligt ansökan om

¹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920480>

påförande av konkurrensskadeavgift hade denna otillåtna samverkan mellan konkurrenterna påbörjats senast i oktober 2004 och pågått oavbrutet åtminstone fram till mars 2011. Enligt ansökan var det fråga om en kartell som omfattade hela Finland och som var ägnad att påverka handeln mellan medlemsstaterna i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF.

5. Empower Oy, en av de två kartelldeltagarna, lämnade den 21 januari 2013 in en ansökan om förmånlig behandling hos myndigheten. Myndigheten inledde en undersökning av den samverkan som återges i ansökan om påförande av konkurrensskadeavgift på grundval av förstnämnda ansökan om förmånlig behandling. Myndigheten beviljade Empower Oys ansökan om förmånlig behandling den 31 oktober 2014, med följden att bolaget befriades från alla påföljder.
6. Kunderna för arbeten på högspänningsledningar är stamnätsoperatörerna och de regionala nätoperatörerna. Enligt ansökan om påförande av konkurrensskadeavgift utgör elnäten i Finland ett naturligt monopol, eftersom det inte är ekonomiskt lönsamt att uppföra överlappande elnät. Den största upphandlande enheten för arbeten på högspänningsledningar är Fingrid Oyj som äger stamnätet som används vid elöverföring i Finland, och som även ansvarar för dess utveckling. Fingrid Oyj:s kunder består av elleverantörer, elproducenter, elkonsumenter och andra aktörer på elmarknaden. Arbeten som avser högspänningsledningar omfattar projektering och byggnation. Avtal om uppförande av högspänningsledningar har ofta en lång löptid, vilket även är fallet i förevarande mål. **[Orig. s. 3]**
7. *Marknadsdomstolen* avslog ansökan om påförande av konkurrensskadeavgift genom det överklagade avgörandet av den 30 mars 2016.
8. *Marknadsdomstolen* angav i sitt avgörande att det följer av 22 § i lagen om konkurrensbegränsningar (i dess lydelse enligt lag om ändring av lagen om konkurrensbegränsningar 318/2004²) att påföljdsavgift bland annat inte får bestämmas för överträdelse av bestämmelsen i 4 § i nämnda lag eller av artikel 101 FEUF, om inte framställning till marknadsdomstolen har gjorts inom fem år från det att konkurrensbegränsningen upphörde att gälla eller konkurrensverket fick vetskap om den. *Marknadsdomstolen* företrädde uppfattningen att det inte är möjligt att påföra Eltel en konkurrensskadeavgift på grundval av ansökan därom av den 31 oktober 2014, såvitt man utgår från att bolaget hade avslutat den konkurrensbegränsande samverkan innan den 31 oktober 2019.
9. *Marknadsdomstolen* företrädde dessutom i sitt avgörande uppfattningen att det av handlingarna som myndigheten ingivit inte är möjligt att dra slutsatsen att den påstådda överträdelsen i något avseende hade pågått fram till den 31 oktober 2009 eller till en ännu senare tidpunkt. *Domstolen* avslog ansökan om påförande av konkurrensskadeavgift och angav som skäl för detta att ansökan gjorts efter att fristen enligt 22 § i lagen om konkurrensbegränsningar hade löpt ut.

² <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040318>

10. *Konkurrens- och konsumentverket* överklagade Marknadsdomstolens avgörande till Högsta förvaltningsdomstolen och har yrkat att domstolens avgörande ska upphävas samt att Eltel ska förpliktas betala en konkurrensskadeavgift på 35 000 000 euro. Myndigheten anser att den har framlagt tillräcklig bevisning för att konkurrensbegränsningen fortgått och att ansökan om påförande av konkurrensskadeavgift således har gjorts i rätt tid.
11. Myndigheten har för förevarande begäran om förhandsavgörande i sitt överklagande gjort gällande att konkurrensbegränsningen fortsatt gälla, eftersom Eltel innan anbuderna lämnades ingått avtal med sin konkurrent om prissättningen i de anbud som bolagen lämnade i anbudsinfordran avseende upphandling av bygg- och anläggningsarbeten för 400 kV-högspänningsledningen Keminmaa-Petäjäkoski och att den förbjudna samverkan med avseende på nämnda uppdrag pågick åtminstone fram till den 12 november 2009. Denna omständighet i förening med den övriga bevisningen som framlagts innebär att Marknadsdomstolens avgörande genom vilket den avslag ansökan om konkurrensskadeavgift är felaktigt.
12. Marknadsdomstolen konstaterade vid bedömningen av de faktiska omständigheterna i sitt överklagade beslut att även om det separata projekteringsarbetet som föregick kontraktet avseende bygg- och anläggningsarbeten för Keminmaa-Petäjäkoski omfattades av kartellen, så omfattade kartellen likväl inte det senare kontraktet avseende bygg- och anläggningsarbeten för samma högspänningsledningsprojekt. Projekteringsarbetet avslutades i januari 2007. [Orig. s. 4]
13. Fingrid Oyj riktade den 16 april 2007 en engelskspråkig inbjudan att lämna anbud för byggprojektet Keminmaa-Petäjäkoski till aktörerna inom sektorn. Prisanbudet skulle enligt inbjudan lämnas senast den 5 juni 2007. Tidpunkten då arbetena skulle vara färdiga var enligt anbudsinfordran den 12 november 2009.
14. Eltel lämnade den 4 juni 2007 ett anbud för byggprojektet. I anbudet angavs att projektet skulle vara helt färdigställt senast den 12 november 2008 och överlämnas till beställaren.
15. Eltel tilldelades kontraktet för nämnda upphandling på grundval av anbudet som bolaget lämnat. Det framgår av handlingarna i målet att entreprenadkontraktet för det aktuella byggprojektet mellan Eltel och Fingrid Oyj undertecknades den 19 juni 2007, att arbetena avslutades den 12 november 2009 och att den sista delbetalningen för arbetena gjordes den 7 januari 2010.
16. Inom ramen för förevarande begäran om förhandsavgörande är det vid prövningen av hur länge konkurrensbegränsningen pågick avgörande fram till vilken tidpunkt de ekonomiska effekterna av den påstådda kartellen och den rättsstridiga prissättningen för ett långsiktigt byggprojekt, som i förevarande fall, kan antas ha fortgått.

Nationella bestämmelser och tillämplig nationell rättspraxis

17. Enligt 1 a § i lagen om konkurrensbegränsningar i den lydelse som är tillämplig i målet enligt ändringslagen 318/2004³ ska, då en konkurrensbegränsning kan påverka handeln mellan Europeiska gemenskapens medlemsstater, bestämmelserna i artiklarna 81 och 82 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (EG-fördraget), nuvarande artikel 101 och 102 FEUF tillämpas.
18. Enligt 4 § första stycket i lagen om konkurrensbegränsningar i dess lydelse enligt ändringslagen 318/2004 är avtal mellan näringsidkare, beslut av sammanslutningar av näringsidkare samt samordnade förfaranden av näringsidkare är förbjudna om de har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen på ett märkbart sätt eller om de ger ett sådant resultat. Enligt andra stycket punkt 1 i nämnda paragraf är särskilt sådana avtal, beslut och förfaranden som innebär att inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs förbjudna, och enligt punkt 3 även att marknader eller inköpskällor delas upp.
19. I förarbetena till lagen om konkurrensbegränsningar ... [utelämnas] fastställs med avseende på 4 § i lagen bland annat att paragrafen även omfattar ett förbud mot anbudskarteller. **[Orig. s. 5]**
20. Enligt 22 § i lagen om konkurrensbegränsningar i dess lydelse enligt ändringslagen 318/2004 får påföljdsavgift inte bestämmas för överträdelse av bestämmelserna i 4 eller av artikel 101 FEUF, om inte framställning till marknadsdomstolen har gjorts inom fem år från det att konkurrensbegränsningen upphörde att gälla eller konkurrensverket fick vetskap om den. Av den särskilda motiveringen till 22 § i regeringens proposition till lagen om konkurrensbegränsningar ... [utelämnas] framgår att preskriptionsfristen på fem år ska vara densamma som tillämpas i unionsrätten.
21. Högsta förvaltningsdomstolen har i två avgöranden som upptagits i rättsfallssamlingen (KHO 2009:83 och KHO 2013:8) slagit fast att preskriptionsfristen på fem år som föreskrivs i 22 § i lagen om konkurrensbegränsningar vid en sammanhängande överträdelse mot konkurrensreglerna som tidigast börjar löpa när det sista agerandet i samband med den sammanhängande överträdelsen har upphört.
22. Det ankommer däremot inte på Högsta förvaltningsdomstolen att avgöra hur en konkurrensbegränsnings varaktighet och upphörande ska bedömas i en situation där en deltagare i en kartell har ingått ett entreprenadavtal i överensstämmelse med det samordnade förfarandet i kartellen med en aktör som inte är delaktig i kartellen, om arbetena färdigställdes först flera år efter att entreprenadavtalet ingåtts och betalningar på grundval av detta avtal fortfarande gjordes efter att arbetena färdigställdes.

³ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040318>

Tillämpliga unionsrättsliga bestämmelser

23. Enligt artikel 101.1 FEUF är följande oförenligt med den inre marknaden och förbjudet: alla avtal mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstater och som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen inom den inre marknaden. Detta omfattar särskilt avtal, beslut och förfaranden som enligt punkt a i nämnda bestämmelse innebär att inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs eller enligt punkt c att marknader eller inköpskällor delas upp.
24. Det följer av artikel 25.1 b i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (EUT L 1, 2003, s. 1) att preskriptionstiden för åläggande av påföljder är fem år för den typ av överträdelser av konkurrensreglerna som det är fråga om här. I punkt 2 i nämnda artikel fastställs att preskriptionstiden ska räknas från och med den dag då överträdelserna begicks. Vid fortsatta eller upprepade överträdelser ska dock tiden räknas från och med den dag då överträdelserna upphörde. **[Orig. s. 6]**
25. EU-domstolen fastslog redan i målet C-51/75, EMI Records, ECLI:EU:C:1976:85 med avseende på en överträdelser varaktighet att det, då det är fråga om fall av konkurrensbegränsande samverkan som upphört att gälla, räcker med att verkningarna av sådan samverkan består efter det att de formellt har upphört att gälla. Vidare följer av domen att verkningarna av konkurrensbegränsande samverkan endast anses bestå om det av de berörda parternas uppträdande underförstått framgår att det finns för sådan samverkan karaktäristiska kriterier som leder till samma resultat som det som avsågs med samverkan (punkterna 30 och 31 i domen).
26. EU-domstolen fastslog i sin dom i målet C-70/12 P, Quinn Barlo m.fl. mot kommissionen, ECLI:EU:C:2013:351, att det följer av fast rättspraxis att det för fastställelse av en överträdelser varaktighet i det konkurrensrättsliga systemet enligt artikel 101 och 102 FEUF snarare är de ekonomiska verkningarna av avtal eller olika former av samverkan eller överenskommelse med jämförbar innebörd som är relevanta än deras rättsliga form. När det är fråga om en kartell mellan företag som upphört att gälla räcker det med att verkningarna av sådan samverkan består efter det att de formellt har upphört att gälla för att artikel 101 FEUF ska kunna tillämpas. En överträdelser varaktighet kan således fastställas på grundval av tidsperioden under vilken företagen som gjort sig skyldiga till överträdelserna har uppvisat ett beteende som är förbjudet enligt nämnda artikel. Det kan således bland annat konstateras att överträdelserna pågick under hela tidsperioden då de rättsstridiga priserna gällde (punkt 40 i nämnda dom, i vilken det även hänvisas till den ovannämnda domen EMI Records och domen C-243/83, Binon, ECLI:EU:C:1985:284).
27. Frågan hur länge en överträdelser pågår har även behandlats i tribunalens rättspraxis (se, bland annat, dom i de förenade målen T-147/09 och T-148/09,

Trelleborg Industrie mot kommissionen, ECLI:EU:T:2013:259, punkt 68, och i mål T-449/14, Nexans France och Nexans mot kommissionen, ECLI:EU:T:2018:456, punkt 129)

Sammanfattning av parternas huvudargument

28. Konkurrens- och konsumentverket som överklagat ärendet till Högsta förvaltningsdomstolen har gjort gällande att ansökan om påförande av konkurrensskadeavgift av den 31 oktober 2014 inkommit till Marknadsdomstolen inom den föreskrivna fristen på fem år. Myndigheten har till stöd för detta anfört att det ovannämnda entreprenadkontraktet avseende byggprojektet Keminmaa-Petäjäkoski var i kraft fram till den 7 januari 2010, [Orig. s. 7] då Fingrid Oyj gjorde den sista delbetalningen för arbetena, och att den rättsstridiga prissättningen tillämpats fram till nämnda tidpunkt. I andra hand har myndigheten gjort gällande att konkurrensbegränsningen upphörde tidigare, den 12 november 2012, då byggarbetena var klara. Enligt myndigheten hade kartellen sådana ekonomiska verkningar på marknaden som avses i EU-domstolens rättspraxis fram till de nämnda tidpunkterna, och Fingrid Oyj led i egenskap av kund skada på grund av det kartellpris som sistnämnda bolag betalade i egenskap av kund.
29. Myndigheten har dessutom påpekat att verkningarna av ett upphandlingskontrakt som tilldelas en kartelldeltagare är högst konkreta och långvariga för den person som betalar priset som överenskommit inom ramen för kartellen, eftersom betalningarna görs i takt med att projektet fortskrider under flera års tid. Under varje år då kunden gör delbetalningar för ett byggprojekt som omfattas av kartellprissättningen återspeglas avtalets skadliga effekter i kartellkundens driftskostnader för det aktuella året och således även i kundens resultaträkning och i ytterligare ett steg dessutom i kundföretagets agerande på marknaden. Eftersom Fingrid Oyj enligt myndigheten har betalat ett för högt pris för arbetena, har de oskäligt höga kostnaderna även påverkat elnätsoperatörernas kundpriser, det vill säga priserna som betalas av elkonsumenter för elöverföring.
30. Konkurrens- och konsumentverkets uppfattning leder till att myndighetens ansökan om påförande av konkurrensskadeavgift redan av dessa skäl har inkommit inom den föreskrivna tidsfristen på fem år.
31. Eltel har å sin sida bestridit att Eltel och Empower har ingått avtal avseende byggprojektet Keminmaa-Petäjäkoski och till stöd för detta åberopat skäl som avser bevisvärdering. Eltel har dessutom gjort gällande att konkurrensbegränsningens varaktighet ska bedömas på grundval av tidsperioden under vilken företagen som har gjort sig skyldiga till överträdelsen faktiskt har agerat på ett otillåtet sätt. Följaktligen ska man utgå från att preskriptionsfristen för arbeten som upphandlas inom ramen för ett anbudsförfarande inleds vid tidpunkten då anbudet lämnas. Eltel lämnade sitt anbud för det aktuella kontraktet avseende bygg- och anläggningsarbeten den 4 juni 2007.

32. Eltel har gjort gällande att preskriptionstiden i fall då det fortfarande är möjligt att förhandla om priset efter att ett anbud lämnats i stället börjar löpa vid tidpunkten då det slutliga avtalet om det aktuella projektet ingåtts. I förevarande mål ingick Fingrid Oyj och Eltel den 19 juni 2007 ett avtal avseende de aktuella bygg- och anläggningsarbetena. Enligt Eltel hade priset som erbjudits eller avtalats efter att anbudet lämnats eller senast efter att avtalet ingåtts inte längre några verkningar på marknaden, oavsett om det berörda projektet fortgick eller delbetalningar skulle göras för projektet i flera år därefter. Enligt Eltel påverkar **[Orig. s. 8]** frågan om efter vilken tidplan som arbetena fortskrider eller när betalningar för dessa görs inte konkurrenssituationen på marknaden, eftersom det avtalade priset inte längre ändras när dessa händelser inträffar. En annorlunda tolkning skulle leda till slumpmässiga och oförutsebara resultat som saknar samband med konkurrensbegränsningen, vilket strider mot principen om rättsäkerhet.
33. Om man följer Eltels uppfattning så skulle det innebära att Konkurrens- och konsumentverkets ansökan om påförande av konkurrensskadeavgift inkom först efter att den relevanta tidsfristen löpt ut, såvitt inga andra omständigheter som anges i ansökan om konkurrensskadeavgift är relevanta för att fastställa en senare tidpunkt på ett sätt som har betydelse för avgörandet i målet.

Skäl till att begäran om förhandsavgörande begärs

34. Högsta förvaltningsdomstolen känner inte till någon rättspraxis från EU-domstolen rörande fastställande av ekonomiska effekter av en överträdelse av konkurrensreglerna i den mening som avses i artikel 101 FEUF och för att det även ska vara möjligt att ta ställning till dess varaktighet i en situation där en kartelldeltagare ingått ett entreprenadkontrakt i överensstämmelse med det samordnade förfarandet i kartellen med en aktör som inte är delaktig i kartellen, om arbetena färdigställs flera år efter att avtalet ingåtts och betalningar på grundval av detta avtal fortfarande görs efter att arbetena färdigställts. Högsta förvaltningsdomstolen anser att det är nödvändigt att tolka huruvida det kan tas som utgångspunkt att en överträdelse av konkurrensreglerna fortgår fram till tidpunkten då betalningsförpliktelsen som följer av avtalet rörande arbetena som omfattas av kartellen har fullgjorts i sin helhet eller projektet har färdigställts – vilket motsvarar uppfattningen som Konkurrens- och konsumentverket företräder – eller om utgångspunkten måste vara att överträdelsen upphör och preskriptionsfristen börjar löpa när anbudet för arbetena lämnas eller avtalet avseende arbetena undertecknas, vilket motsvarar Eltels uppfattning.
35. EU-domstolens rättspraxis framstår inte som helt entydig vad gäller denna fråga som är av central betydelse för att avgöra förevarande mål. Lydelsen i EU-domstolens konstateranden i punkt 40 i den ovannämnda domen Quinn Barlo verkar tala för att de ekonomiska effekterna av en konkurrensbegränsning exempelvis kan pågå under hela tidsperioden då de rättsstridiga priserna gällde. Konkurrensbegränsningen som saken gäller i nämnda dom skiljer sig dock från konkurrensbegränsningen i förevarande mål, och domen klargör inte huruvida det

vid prövningen av överträdelsen av konkurrensreglerna och vid prövningen av preskriptionsfristen för ansökan om påförande av konkurrensskadeavgift kan tillmätas betydelse vid vilken tidpunkt arbetena enligt entreprenadkontraktet färdigställdes, eller fram till vilken tidpunkt parterna till entreprenadkontraktet erhåller betalningar för arbetena som omfattas av kartellen. [Orig. s. 9]

36. Man kan av EU-domstolens rättspraxis dra slutsatsen att det vid prövningen av en konkurrensrättslig överträdelses varaktighet är de ekonomiska verkningarna av den konkurrensbegränsande samverkan och inte dess rättsliga form som är avgörande. De ekonomiska verkningarna av en konkurrensbegränsning som strider mot artikel 101 FEUF kan enligt rättspraxis anses bestå även om en komplex överträdelse i en relation mellan konkurrenterna, vilken är att anse som en sammanhängande överträdelse av konkurrensreglerna, formellt har upphört att gälla. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens uppfattning kan detta tala för att en överträdelse av konkurrensreglerna i form av en anbudskartell alltid ska anses pågå fram till tidpunkten då avtalsparten som lidit skada till följd av kartellen har betalat det rättsstridigt fastställda priset som avtalats inom kartellen, eftersom byggprojektet för vilken ett pris avtalats genom kartellen har ekonomiska verkningar på kartelldeltagarens avtalspartners verksamhet under hela denna tidsperiod.
37. Å andra sidan kan det också med rätta hävdas att rättspraxis indirekt talar för uppfattningen som Eltel företräder, nämligen att tillämpningen av priserna eller deras konkurrensbegränsande effekter, för arbeten som upphandlas genom anbudsförfarande, pågår fram till dess att anbudet lämnas eller fram till dess att det slutgiltiga avtalet ingås. Efter denna tidpunkt har priset som anges i anbudet eller i avtalet enligt Eltels uppfattning inte längre några effekter på marknaden, även om själva projektet fortfarande pågår.
38. Förevarande mål gäller de ekonomiska effekterna av och varaktigheten av en påstådd överträdelse av konkurrensreglerna. Det handlar däremot inte om skadestånd, för vilket den väsentliga tidpunkten då preskriptionsfristen inleds enligt nationell rättspraxis (KKO 2016:11) är tidpunkten då avtalet ingås och inte tidpunkten då den avtalsenliga köpeskillingen betalas.
39. Eftersom det såvitt Högsta förvaltningsdomstolen känner till inte finns någon rättspraxis där EU-domstolen har tagit ställning till preskriptionsfristen för en överträdelse av konkurrensreglerna i en påstådd kartell såsom den förevarande, som grundas på ett otillåtet anbudssamarbete, är det nödvändigt att inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen för att kunna avgöra målet. Även om det vid en uttömmande prövning av den aktuella konkurrensöverträdelsens varaktighet framgår att även andra omständigheter ska beaktas än de som förevarande begäran om förhandsavgörande grundas på, får EU-domstolens ställningstagande en central betydelse för den rättsliga bedömningen av varaktigheten och de ekonomiska verkningarna av konkurrensbegränsningen och således även på huruvida Konkurrens- och konsumentverkets ansökan om påförande av konkurrensskadeavgift har inkommit inom den föreskrivna fristen.

... [utelämnas] [**Orig. s. 10**]

Fråga som har hänskjutits för förhandsavgörande

Högsta förvaltningsdomstolen har beslutat att förklara förfarandet vilande och att hänskjuta följande fråga för förhandsavgörande till EU-domstolen enligt artikel 267 FEUF:

Kan det konkurrensrättsliga systemet enligt artikel 101 FEUF tolkas så att en överträdelse av konkurrensreglerna, i en situation där en kartelldeltagare har ingått ett entreprenadkontrakt i överensstämmelse med det samordnade förfarandet i kartellen med en aktör som inte är delaktig i kartellen – på grund av de ekonomiska verkningar som överträdelsen orsakar – ska anses pågå under hela tidsperioden då avtalsförpliktelse som följer av kontraktet fullgörs eller så länge betalningar för arbetena görs till avtalsparterna, det vill säga fram till tidpunkten då den sista delbetalningen för arbetena gjorts, eller åtminstone till den tidpunkt då de aktuella arbetena färdigställts,

eller ska överträdelsen av konkurrensreglerna endast anses pågå fram till tidpunkten då företaget som har gjort sig skyldigt till överträdelsen har lämnat ett anbud för de berörda arbetena eller har ingått ett avtal om utförande av arbetena?

När Högsta förvaltningsdomstolen har erhållit ett svar från EU-domstolen avseende frågan ovan kommer den att meddela ett definitivt avgörande i saken.

... [utelämnas] [**Orig. s. 11**] ... [utelämnas]